

שו"ת ארץ צבי סי' צב

לרבי אריה צבי פרומר מקאזיגלוב

ג"ק הגיעני. ואשר הקי על רש"י ע"ז י"ט. ד"ה ממקום שלבו חפץ לא ישנה לו רבו אלא מסי שהוא מבקש מב"מ ל"ו, דיכול להשתמוטי ממס' למס'.

כנראה שרש"י ז"ל נחמון לייסב זה צב"מ לו. בד"ה חתון שאלתין לי למלכתי ששקאני חפץ להתחיל במס' אחרת שלא תשקח ממני ח"ן אחס' יכולים למחות בידי עכ"ל ולמה הוסיף שלא תשקח ממני משמע דבלח"ה ה"י לרי"ך ללמוד עם התלמוד במקום שלבו חפץ וכמו"ש חוסי' צב"מ בד"ה שנים אוחזין דרבי לא היה לומר אלא כמו שהיה חפצים התלמידים ע"כ שכל את ידיו הקי דכשירא שלא ישקח הרשות נתונה להרבי ללמוד מס' זו. משום דכאבות השוכח דבר א' ממשנתו וכו' ויש ע"ז לאו השמר לך ושמור נפשך פן תשכח וגו' ע"כ דבר זה חמור מהא דבמקום שלבו חפץ [אשר לפי הנראה היא רק מדת חסידות ולא מדינא]:

מ"כ זה מסתפקא ביכא דהרב חפץ ללמוד במס' זו ותלמידים חפצים בחחרת למה ילערך לעשות כחפץ התלמידים והרי הוא עלמנו ג"כ מזהיר ע"ז שלמוד במקום שלבו חפץ ואם אחרת ח"ך קודמין במי"ס גשמיים כש"כ במי"ס האמתיים תורה שנקראת מי עולם למה לא ית"י כן וכו' דמלוא דגופיה עדיף כלשון הפ"ס קדושין כ"ט: **ואם** ה"י כדבריו ה"י אפשר לייסב בפשיטות דהא דע"ז י"ט מ"ירי כשאין להרבי עלמנו נפ"מ וחפץ במס' זו כבזו לו חפץ התלמידים מכריע הכל בהא דב"מ ל"ו כשהרב חפץ במס' א' יותר מלי' להשתמוטי ממס' למס' ויחזיל י"ס לכוון זה בדברי רש"י ז"ל צ"מ הג"ל ובע"ז דאחרת פסחים מו: משום הפסד ממונו גמר בלבו לאכול כזית ה"י משום הפסד תורתו שחפשי' שישקח [דהפסד מליה דומה להפסד ממונו כמ"ס חוסי' פסחים י"ז] גמר בלבו וחפץ ללמוד במקום זה דוקא וכו'ן שיהיה חפץ בזה ח"ן לו להיות נדמה מפני התלמידים]:

אך דח"ן לורך לדחוק בזה דבפשוטו ניחא כיון דחושש פן ישקח דהוי מחטיב בגפשו ח"ן לו לחוש להא דמקום שלבו חפץ:

מ"מ יש להסתפק כיון דללמוד גדול מלמוד כדאחרת דמח"ן דהני ומתני לית ל"י שיעורא אפשר דרמ"ו לו לחוש יותר לחפץ התלמידים ולי"ע לדינא:

ובהא רש"י ע"ז י"ט לא זכיתי להבין דבגמ' ח"י ח"ן ארס לומר תורה אלא ממקום שלבו חפץ משמע דקאי על הארס עלמו שלומד ורש"י שינה את טעמו ופי' דקאי על הרב שלומד במקום שהתלמידים חפצים לכאורס ח"ן לזה רמז בגמ' וכו' למה נטה מפשטו וכו' יחזיר עיני שו"ר דכונת רש"י ז"ל פשוטה דלארס עלמו למ"ל להשמיענו זה בלח"ה ילמוד במקום שלבו חפץ דלמה יעשה הי"ס ראוט וכו' ראי' גדולה למ"ס חתני"ל ט"ל בהקדמה בד"ה ומדי דברי וכו' יש עושין מדרך השכל וכו' כי הלומד ומחנע מלימודו ל"ח כ"כ לשמה וכו' וזה טעות מפורסם יעיי"ש ומרש"י הג"ל ראי' ליה דה"ל"כ שפיר אילטרין קרא גם ללמוד לעלמו שלמוד במקום שלבו חפץ דש"ד דנטון יחד ללמוד במקום שאין לבו חפץ כדי שלא יתענג בלימודו כ"כ ונחשב יותר לשמה וע"כ כדברי אנ"י:

בבא מציעא צז

עניין: חיוב הרב ללמד

הערות הגרי"ש אלישיב

א"ל רבנן לרבא שאיל לן מר, איקפיד וכו'. ובאור המשך הסוגיא יתבאר לפמ"ש"כ צ"ב מה היה הדין ודברים בין רבא לתלמידיו, ואמאי איקפיד. ונראה דכדבר שמושעבד לחבירו מחמת מצוה, אי הוי בעליו עמו או לא, זה תלוי בגדר המצוה דאם המצוה הוא מצוה לחבירו, שגדר המצוה הוא חיוב לחבירו, אז הוי "בעלים", ושייך לומר בזה בעליו עמו. אבל אם שורש המצוה הוא בין אדם למקום, הגם שזהו לחבירו, לא הוי בעליו עמו.

ונראה דזה היה הוויכוח בין רבא לבין תלמידיו דהם סברו דהחיוב ללמד לתלמידים [שלמדו חז"ל ממש"ע ואותי צוה ללמד וגו' מה אני בחנם וכו'] זהו "מצוה לחבירו", וממילא הוי בעליו עמו. והוא השיבם דזהו מצוה דלשמים, דמצוות ת"ת כוללת ללמוד וללמד. אבל אין זה שיעבוד לחבירו, וא"כ לא חשיב בעליו עמו. ובוה מובן הטעם שהקפיד רבא שהקפידא היה על שסברו שהחיוב ללמדם זהו חיוב דלחבירו.

דלשמים וכמש"נ.

גמ' ע"ז י"ט.

שלא על מנת לקבל פרס כי אם בתורת ה' חפצו א"ר אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו לוי ור"ש ברבי"ט יתבי קמיה דרבי

רש"י ע"ז י"ט.

ממקום ש"בו חפץ. לא ישנה לו רבו אלא מסכת שהוא מבקש הימנו שאם ישנה לו מסכת אחרת ח"ן מתקיימת לפי שלבו על תאוותו: חפצו. בלח"ה